

Józef Borzyszkowski

TEODORA Z FETHKÓW I IZYDOR GULGOWSCY

– ICH ŻYCIE I DZIEŁA, RODZINA I PRZYJACIELE WE WDZYDZACH

**TEODORA Z FETHKÓW
I IZYDOR GULGOWSCY**

– ICH ŻYCIE I DZIEŁA,
RODZINA I PRZYJACIELE
WE WDZYDZACH

Na okładce:
Teodora i Izydor Gulgowsky przy kawie

Recenzenci:
Tadeusz Sadkowski
Cezary Obracht-Prondzyński

Foto:
Archiwum Muzeum – Kaszubskiego Parku Etnograficznego im. Teodory i Izydora Gulgowskich
we Wdzydzach Kiszewskich, Archiwum Józefa Borzyszkowskiego, Instytutu Kaszubskiego,
Rodziny Zofii i Janusza Opiłków oraz Mateusza Słomińskiego

Konsultacja tłumaczeń i korekta tekstów w j. niemieckim:
Magdalena Darska-Łogin i Marion Brandt

Redakcja i korekta:
Sławina Kwidzińska

Opracowanie graficzne i skład:
Anna Maciejewska i Maciej Ostoję-Lniski

Współpraca przy opracowaniu graficznym:
Anna Borowska

Copyright by Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich, 2018
Copyright by Instytut Kaszubski w Gdańsku, 2018

Wydawcy:
Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich
Instytut Kaszubski w Gdańsku

ISBN: 978-83-945508-4-4
ISBN: 978-83-65826-11-4

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	7
Część I Rodowody i początki dróg życia Teodory i Izydora	17
Część II Skansen – Dorfmuseum Gulgowskich – Muzeum Kaszubskie we Wdzydzach i działalność Izydora w Verein für kaschubische Volkskunde w Kartuzach	65
Część III Przemysł domowy – renesans kaszubskiej sztuki ludowej jako główne dzieło Teodory, wspierane i promowane przez Izydora oraz jej własna Wdzydzka Akademia Sztuki	83
Część IV Między młodokaszubami a hakatą. Dokonania Izydora jako sołtysa i etnografa – kontakty z młodokaszubami i Heinrichem Sohnreym	137
Część V Losy Gulgowskich i Wdzydzan w okresie I wojny światowej i II Rzeczypospolitej do 1939 roku	197
Część VI Goście Gulgowskich, rodzina i letnicy nie tylko we Wdzydzach – najliczniejsi z Fethków, Kukowskich i Sychowskich	281
Część VII II wojna i ostatnie lata życia Teodory w PRL-u	369
Zamiast zakończenia	461
Bibliografia	475

SŁOWO WSTĘPNE

Bohaterowie niniejszej albumowej książki na trwałe wpisali się w dzieje nie tylko tytułowych Wdzydz. Ich postacie, życie i dokonania, to ważna część historii i kultury naszej małej i wielkiej ojczyzny, obejmująca już dziś trzy stulecia. Urodzeni w II połowie XIX wieku, pod koniec którego – jako dojrzały ludzie i twórcy – zamieszkali we Wdzydzach, reprezentują bogate i wielokulturowe środowisko inteligencji kaszubsko-pomorskiej, przedstawicieli świata – nadbałtyckiego kraju wielu etni, religii i kultur. Ich życie i dokonania związane są wprost z trzema epokami dziejów tej ziemi – zaboru pruskiego, II Rzeczypospolitej, obejmującej także tragiczne lata II wojny światowej oraz powojennego PRL-u, którego doczekała się w swojej samotności po śmierci męża w 1925 roku, zmarła w 1951 roku, Teodora. Osobny okres dziejów ich dzieł i Wdzydz to dalsze lata PRL-u i III RP, ich życia po życiu, równie ciekawy i bogaty w wydarzenia i... pamiątki.

Wśród pamiątek po Teodorze i Izydorze Gulgowskich, obok skansenu we Wdzydzach i żywej do dziś, a odrodzonej dzięki nim, sztuce ludowej, zachowały się nieliczne archiwalia – fragmenty ich spuścizny – obrazy Teodory, rodzinne dokumenty, listy i fotografie. Te ostatnie tym cenniejsze, że rzadkie, a dotąd szerzej nieznane, wcześniej jedynie z publikacji Izydora, będącego najczęściej także ich autorem. Te właśnie fotografie, listy i dokumenty stanowią o istocie niniejszego albumu.

Z przykrością trzeba stwierdzić, iż ocalone z pożogi – pożaru z 1932 roku, jak i dalszych nieszczęść, przez Teodorę dokumenty, po jej śmierci bardzo, bardzo długo czekały na właściwą opiekę, przejęcie przez M-KPE we Wdzydzach.

Dopiero w 1976 roku ich wstępną inwentaryzację, jedyną jak dotąd, zlecono Edmundowi

Grób Teodory i Izydora Gulgowskich